

Ο Αυτοκτόνος

Την πρῶην εκείνην τῆς Κυριακῆς, εὐν τυχόν συνήντην τον Σακελλάριον οἱ εσπερινοὶ φίλοι του, ο μακαρίτης ο Τζώρτζης, ο Κ. καὶ ο Π. δὲν ἤθελον τὸν γνωρίσει. Εἶχε κόψῃ το γένειον. Ἀλλὰ τὴν προλαβοῦσαν νύκτα εἶχε κοιμηθῆ (διανυκτερεύσει) εἰς ἓνα φούρνον παρὰ τὰς φυλακὰς Τριγγεῖα. Περὶ τὴν μίαν μετὰ τα μεσάνυκτα, οσάκις δὲν τοὺς εὔρισκεν ἡ ἡμέρα εἰς τοὺς πρῶνιν καφενεῖον Θ., τὸ μόνον ανοικτὸν δι' ὅλης τῆς νυκτός, κατέβαιναν ἕως ἐκεῖ ο Τζώρτζης καὶ ἡ συντροφία, ἐκτύπων τὴν θύραν τοῦ φούρνου, ἀγόραζαν δύο ἢ τρία ζεστὰ κουλούρια καὶ πύκοντο τὴν καλὴν νύκτα εἰς ἀλλήλους καὶ ἀπεχωρίζοντο.

Ἐκ τούτου ο Σακελλάριος ἦτο γνωστὸς εἰς τὸν Ζήσον, υψιπλόν, μελαψὸν νεανίαν καὶ ὅταν τὴν ἐσπέραν τὸν παρεκάλεσε να διανυκτερεύσῃ ἐκεῖ, οὗτος του το ἐπέτρεψεν. Ἀλλὰ διὰ τ' ἀποφασίαν να πάρῃ καὶ τὴν εντροπήν αὐτήν, ο πτωχὸς Σακελλάριος ἐκρεῖσθη να κόμῃ ἀκόμῃ ἓνα περίπατον εἰς τὴν μικρὰν πλατεῖαν, ἀφοῦ ἀπεκαίρηταις τοὺς φίλους του.

Ἐκρεῖσθη να ζυραφισθῇ το γένειον, πρῶτῃν φοράν εἰς τὴν ζώνῃ του. Πῶς του ἴλθε τάχα; Προς τούτου ὑπήγεν εἰς τὸν Νικολάκῃ του κουρέως καὶ του εἶπε να τὸν ζυραφίσουν. Ἦτο δὲ ο Σακελλάριος ἀλλοδαπὸς.

Ἐκαλῆνυκτοσε τὸν Νικολάκῃν καὶ ἀπῆλθε. Τότε πσθάνθη ἐπὶ δριμύτερον το ψύχος το Φεβρουαρίου καὶ ἔσπευσε ἐξωθεῖν εἰς τὸν φούρνον, ἔκρουσε ἐκ νέου τὴν θύραν, μόνος του τὴν φοράν αὐτήν καὶ λέγων «Ἀνοξαίτε!...». Ο ἀρτοποιὸς ἐγνώρισε, φαίνεται, του Σακελλάριου τὴν φωνὴν καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν.

– Ζῆσα, θέλεις να μείω ἐδῶ ἕως το πρωί; του εἶπεν ο Σακελλάριος. Γιατί, ἀν Βαρυκοιμηθῶ, δὲν θα ἡμπορέσω να πάω στὴν ἐκκλησία.

– Μείνε, εἶπεν ο Ζήσος.

Ο Σακελλάριος ἐθῶν ἐκάθησε παρὰ το στόμιον τοῦ φούρνου το πλάγιον, ὅπου ἐλαμπεν ἡ κἀμίνος καὶ εμεργετικῇ ἦτο ἡ θερμότης.

– Εἶσαι ἀκόμα στὴν ἐκκλησιὰ δάσκαλος; εἶπεν ο Ζήσος. Γιατί τὴν ἀπερασμένη Κυριακῇ δὲν σε εἶδα.

– Εἶμαι καὶ δὲν εἶμαι, ἀπήντησεν ο Σακελλάριος.

Ο ἀγαθὸς Ἡπειρώτης, ὡς να εἶχε μαντεύσει, ὅτι ο παρὰδοξος ἐπισκέπτης τοὺς ἐπέινα, του ἐποίησε οσλμύριον να μασηθῇ. Ἀλλ' ο βοηθὸς το ἀρτοποιοῦ, ὁ μάρμαρμα-Σταῦρος, γυμνάστερνος, κοκκινόλαιμος, κοκκινόξανθος γέρον, ὡς να εἶχε τα χρόνια ρόδιμα του φούρνου, ἐδομοῖκοντα οκτῶ ἐτῶν, ζωηρὸς ἐμβυθιος, ἔνευσε προς τὸν Ζήσον, ἐκτελὼν μιμικρὸν πλήκτρον ὀργάνου ἐπὶ τῆς κοιλίας καὶ ἐμορμύρισε- «Καρασιόκακῃ μ' ἀρχηγῆ!».

Ευτυχῶς ο Σακελλάριος δὲν ἤκουσε καὶ δὲν νήνοσε τὴν λέξιν καὶ το πράγμα.

Ἀλλ' ο μάρμαρμα-Σταῦρος, ἀφοῦ ἔβυσε, ὡς ἀφεικτο, εἰς τὴν πονηρίαν, πσθάνθη ἀμέσως τῷ ψιν καὶ πῆλθε να περιποιηθῇ τὸν Σακελλάριον. Κύψας δὲ εἰς το ἀμπάρι, ἀνέλαβε μικρὰν ψιάλην, αὖωσσαν σταγόνας τινὰς οἴνου, καὶ ἐγχύσας εἰς ποτήριον, το προσέφερεν εἰς τὸν νέον.

– Δὲν πίνεις ἓνα κρασάκι, κυρ-δάσκαλε; του λέγει. Ο Σακελλάριος ἤθελε να ἀποποιηθῇ κατὰ τὴν τρόπον, καὶ ὄμως ἐδέχθη. Ἐπιε τὸν ολίγον ρητινίτην καὶ εὐχαρίστησε τὸν γέροντα υπηρέτην.

– Κουράγια, πατριὰ! Κουράγια, ἀδελφε, του λέγει ο μάρμαρμα-Σταῦρος. Σε θέλω να εἶσαι ντερβίσιος, εἶτοι θα πάρουμε καὶ τα Γιάννενα! Ο Σακελλάριος του ἐκοίταξε μελαγχολικός, μειδιῶν.

– Καὶ γιατί ἔκοψες τα γένεια σου; τὸν πρῶτισε καὶ ο Ζήσος.

– Για να μὴ μου τα κάψ' ο φούρνος!... ἀπήντησεν ο Σακελλάριος. Καὶ δὲν ὤμιλθε πλέον. Ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις, εἰς ἀνομησίους καὶ ρεμβασμούς. Ἐφαίνετο ἄθλων να εντροφήσῃ ἐν τῇ ἀπελπίσει.

Ἀπὸ μίας ἐβδομάδος καὶ πλέον ο Σακελλάριος ἐκοιμάτο εἰς τὴ ξενοδοκίον τῆς οδοῦ Ἐρμού, παρὰ τὸ Μοναστηράκι. Προς τούτο κατὰ πάσαν νύκτα, τὴν ὥραν το ἀποχωρισμοῦ, ἐφορολόγη ἵπτε του ἓνα, πότε τὸν ἄλλον ἐκ τῶν φίλων του, ἀπὸ ἐν δίφραγκον, καθ' ἐκάστην.

Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἐκείνην ο μὲν εἰς τῶν φίλων του εἶπεν, ὅτι δὲν εἶχε, ο δὲ ἄλλος δὲν εἶχε πράγματι.

Ο Σακελλάριος ἐπήρε τὴν ἀπόφασίν του, καὶ ἀπεφασίαν να κοιμηθῇ εἰς τὸν φούρνον, ἀφοῦ πρῶτον ἐπήγε να ζυρισηθῇ, κλέψας καὶ το ζυράφιον.

– Γιατί ἔκοψες τα γένεια; του εἶπεν ο φούρναρης.

– Για να μὴν τα κάψ' ο φούρνος! ἀπήντησεν ο Σακελλάριος.

Καὶ δὲν ὤμιλθε πλέον. Ἐστήριξε το κεφάλι εἰς τὴν χεῖρα καὶ ἐβυθίσθη εἰς σκέψεις, ἀνομησίους καὶ ρεμβασμούς. Ἐφαίνετο ἄθλων να ἐτροφήσῃ ἐν τῇ ἀπελπίσει.

Ἦτο λοιπὸν ἄστεγος; Εἶχε δωμάτιον, ἀλλὰ του ἐτόλμα ο πτωχὸς να εἰσελθῇ ἀπὸ τὴν σπιτονοικοκυρὰν τὴν. Ἐκρεῖσται τρία ἐνοίκια. Ἐπὶ τρεῖς ἐβδομάδας, μετὰ το μεσονύκτιον, πλῆσιζων με παλμούς εἰς τὴν αὐλοπόρταν, ἀνοικτὴν μόνουσα ὄλην τὴν νύκτα, καθὼς ὅλαι ο αὐλοπόρτα τῶν οικιών τῆς συνοικίας, ἐκουσῶν ἐνοικητόρας πολλούς, σφῆρει τα χαλασμένα καὶ ἀσιασμένα πέλιδά του καὶ κρατῶν αὐτὰ με τὴν ἀριστεράν, ἐπάτει με τες κἀττες, ἐνέβαλλε το κλειθρὸν με ἀπειροὺς προφυλάξεις καὶ με τὸσων ολίγον κρότον, ὡστε ο παλμοὶ τῆς καρδίας ἔκαμον κρότον μεγαλειότερον.

Ἄνοιγε τὴν θύραν ἔσθων, δὲν ἤναπτε το φῶς, δὲν εἶκεν ἄλλως εἰκοσι λεπτὰ διὰ τ' ἀγοράσει κηρίον, δὲν ἐξεδύνετο, ἐλαφροκοιμάτο ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας ὥρας, καὶ με το τρίτον λάλημα το ἀλεκτόρος πνεύρετο, δὲν ἐνίπτετο, ἐλάμβανε τα πέλιδα εἰς τὴν χεῖρα του, ἐξήρχετο, ἐκλείδωνε τὴν θύραν, ἐπάτει με λα-

1. Στέβιο του ναῖκου τοῦ Ἁγίου Ἐλισαίου στὴν Πλάκα, πρῶτοῦ καταδοχιστοῦ το 1943.

μπός, έπρεμεν ως κνήριον (εκ... φόβου... μήπως... αφηρησισθ) η σπιτονοικοκυρά του (ή γαυγίστη κανέναν σκύλος), και τα χαράγματα (ως κλέπτης) έφευγε λέγων εις τον μαρμα-Μανόλην να του κρούση την θύραν (διά μη γίνη ανηλιπτός ο ιδικός του κύπιος).

Ο Σακελλάριος εντρέπετο, εβύμωνε, εντρέπετο, παρεκάλει, και τα ενόικια δεν επληρώνοντο πότε.

Επί τέλους (η σπιτονοικοκυρά) του εικεν επιή ν' αδειάση το δωμάτιον και τα ενόικια του τα χαρίζε. Αλλά, διά να μετοικήση, έπρεπε να εκη τα ακαθορορικά και την απαραίτητον προκαταβολήν του πρώτου μηνός. Αλλ' εάν είχε, θα επλήρωνε τα παλαιά ενόικια...

Την εσπέραν εκείνην ο Σακελλάριος, όστις ουδέποτε είχε κόψει το γένειον, υπήγεν εις του Νικολάκη του κουρέως (πώς του ήλθε τάχα;) και του ειπε να τον ξυραφίση. Ήτο δε ο Σακελλάριος αλλοδαπός και δεν υπέκειτο εις στρατιωτικην θητείαν διά ν' αναγκασθή να ξυραφισθίη συμφώνως με τον κανονισμόν, καθώς του έπαθαν άλλοι.

Ο Νικολάκης ήτο παιδί τής καρδιάς, καλός, χοβαρδός, δερβίσιος. Και ο Σακελλάριος τον είχε γνωρίσει εις το πρώην καφενέιον του Θ., ανοικτόν μένον όλην την νύκτα, όπου ετέλουσαν παννυχίδας με το ρούμι των, με τους ναργιλέδες των και με τον μεταμεσοσύκιον πασάν των, ο μακαρίτης ο Τζώρτζης και ο Πάνος και ο Κώστας και πολλοί άλλοι, μετ' αυτών και ο Σακελλάριος.

Ο Νικολάκης, καίτοι έχων πολλήν εργασίαν, την εσπέραν εκείνην του Σαββάτου, ηπόρησεν όταν ειδε τον Σακελλάριον ζητούντα να ξυραφισθίη. Αλλ' ο Σακελλάριος του διηγηθή, ότι το κάμνει κατά συμβουλήν ιατρού. Επειδή τα γένεα τον βλάπτουν εις τα μάτια.

Ο Νικολάκης, καίτοι έχων πολλήν εργασίαν, τον εξυράφισε και όταν εις το τέλος ο Σακελλάριος, μη έχων το θάρρος να ψευσθίη «ήθθεν ότι δεν έχει καλασμένα» του ειπεν ότι δεν έχει λεπτά, ο Νικολάκης μειδιών, ειπε: «δεν πειράζει!...».

Αλλ' ο Σακελλάριος, με τρόπον, ενώ ο κουρέως εισήλθεν (προς στιγμήν) εις το εσωτερικόν χώρισμα του μαγαζιού, το δε παιδί πασολέπτο βουρτσίζον όπισθεν τον πελάτην, αφήρεσε το ξυράφιον, το έκωσεν εις την τσέπην του, εκαληνύκτισε τον Νικολάκην και απήλθεν.

Την νύκτα εκείνην ο Σακελλάριος είχε κοιμηθίη εις ένα φούρνον, πλησίον των φυλακών Τριγγέτια. Περί την μέαν με τα μεσάνυκτα, οσάκις δεν διήκροντο όλην την νύκτα εις το καφενέιον του Θ., κατέβαινον έως εκεί ο Τζώρτζης, ο Κώστας, ο Πάνος, ο Σακελλάριος, έκρουον την θύραν του φούρνου, εγείρετο (ο αρτοποιός, και τους εδίνε τα ζεστά κουλούρια).

Ο Σακελλάριος, ο πτωχός, είχε συλλάβει το σχέδιόν του. Δεν κατεδέχτο τώρα οπού έζη ακόμη, να δώση ενόκλησιον εις τον κόσμον μετά θάνατον. «Προς τι να τους βαρύνω, τους ανθρώπους;» ειπεν. «Αρκεί, ότι τους εβάρυνα ζωντανός».

Ανεμνήμησθετο δημόδες τι ανέκδοτον, περί τίνος όστις εικεν αποθήει εις το λοιμοκαθαρητήριο, και επειδή έπρεπε να μετακομηθίη εις τον τρίτα μιλια απέχοντα ημερικόν σταθμόν διά να επηθεωρήση ο ιατρός το πτώμα, οι κωπηλάται, όστινες ήλαινον την λέμβον, μηνί Ιουλίω περί δειλην, κάθιστρο από το καύμα, γογγυζόντες, έλεγαν, εννοούντες τον ιατρόν:

«Τώρα θα βρέθηκε και αυτός να μας ξεπλאתισ!».

Ο πτωχός Σακελλάριος δεν ήθελε να ξεπλאתισ ούτε νεκροθάπτας, ούτε νεκροποιμούς, ούτε φερετραγωγούς, ούτε τους φίλους, όσοι θα επροαιρούντο ν' ανοιξίωσι τα βαλάντια διά να συνεισφέρωσι τα έξοδα τής κηδείας, ούτε τον ιερέα τον αγαθόν, όστις θα έπρεπε με το επιπραχίον, ήμισυ πληρώνει επ' ώμου και με τα ρόσα ανεμίζοντα, ολόκληρον (απόστασι), οιονεί Χάρων ο κροσσίας και πορθήμεν ηπειρωτικόν.

Και ενθυμείτο στίχους τινάς, ους εικεν ακούσει ή αναγνώσει προτών, όπου εισάγεται γηραιός ιερεύς, εξορκίζων στοιχειωμένον βράχον και επιφωνών:

... Εί συ, ό τι κι αν εισαι

φάντασμα, βράχος, δαίμονας, εγώ δεν σε φοβούμαι.
Είναι σκληρότερη από σε, σκληρότερη η καρδιά μου.

Εις του χωριού την εκκλησία, πενήντα χρόνια τώρα,

το σήμαντρο τής προσευχής βαρώ, ηρώι και βρόδυ,

πενήντα χρόνια απ' το λαιμό κρεμνώ το πετραχίλι.

Όσους καλούς χριστιανούς, δω και πενήντα χρόνια,

το κάμα τούτο δέκτικη, εγώ τους έχω θάψει.

Και με γνωρίζ' η γης απτή, καθώς γνωρίζ' η σκύλα,

το χέρι πόνα κόκκαλο, καθημερινά τής ρίχνει.

Ήτο ώρα Εσπερινού. Ο Σακελλάριος εισήλθεν εις το ναϊόριον, όπου ο ιερεύς εμορμύριζε την Ενάντην καθώς πδύνατά τισ να συμπεράνη εκ των ακουσμένων φηρέσων των εδοσίων, ότινα εξεχώριζαν ενίστη εκ του όλου αμυδρού βόμβου τής φωνής. «Χάριν και δόξαν δώσωσι διά αιχμαλωσιαν Ιακώβ... Επίστροφον ημάς... Δείξον ημίν, Κύριε...» κτλ.

Έκοψε τον σταθμόν του και ποσάσθη τας εικνάς διά τελευταίαν φοράν. Διεννοείτο. Εκ βάθους ψυχής του δεν έπιστευε και όμως επόνηι η καρδιά του να βλέπη το σωμασματο αυτά των Πατέρων.

Έλεγεν, ότι ίσως ο Χριστός, ως εύσπλαγκτος υπέρ πάντα νουν και λόγον, θα τον ελεήσει, και ως μη δεηθώσιον υπέρ αυτού οι ιερείς.

Τάχα ει ευχαί, όταν είναι ώνιοι, ποίαν άλλην αξίαν έκουσι, ειμή την αξίαν του αργυρίου; Μήπως και ο Παράδεισος δεν είναι αγοραστός, καθώς όλα; Και δεν είναι πλέον ο Θεός «ος ου μη ήδη πρόσωπον, ουδ' ου μη λάβη δώρον, ποιών κρίσιν προσπλήτω και ορφανώ και χήρα, και αγαπώ τον προσπλήτου δούσαν όλοσ άρτον και ιμάτιον»;

Είναι προσωπολήπια παρά του Θεού; Και διατί, δι' άλλους αυτοκτόνους να επιτρέπωσι οι σημερινοί αντιπρόσωποι τής εκκλησίας την θρησκευτικην ταφήν και δι' αυτών όχι, ενώ οι πρώτοι μόνον κατά τα μέσα πλεονεκτούσι και οι δεύτεροι ίσως εμειονέκτουσι και κατά το λογικόν;

Το λογικόν; Τοιαύτα τινα ελήρει ενδομύκτως...

Το διήγημα του Α. Παπαδιαμάντη «Ο Αυτοκτόνος» [1891] αναδημοσιεύεται από τα Άπαντα του Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, επιμ. Γ. Βαλέτα, τόμ. 5, εκδ. Γιοβάννης, 1954.